

HTŞ'nin Afrin'e Girme ve Çıkarılma Sürecinin Ardından Yeni Bir Yol Haritası

Ömer Özkızcık
21.12.2022

Giriş

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile Suriye Milli Ordusu (SMO), Fırat Kalkanı Harekâtı (FKH); Zeytin Dalı Harekâtı (ZDH) ve Barış Pınarı Harekâtı (BPH) ile kritik öneme sahip bölgeleri zaman içinde DEAŞ ve YPG'den arındırmış ve bu sayede güvenli bir alan inşa etmiştir. Ancak TSK'nın yine SMO ile birlikte icra ettiği Bahar Kalkanı Harekâtı (BKH) yani İdlib bölgesinde bulunan Heyet Tahrir el Şam (HTŞ), güvenli bölgede kurulmak istenen düzen ve dengeyi tehdit edilmektedir. HTŞ'nin dört aylık süre zarfında iki kez Afrin'e girmesi, Türkiye'nin Suriye politikasını da doğrudan tehdit etmektedir. Çünkü bilindiği gibi HTŞ, Birleşmiş Milletler (BM); ABD, Rusya, Avrupa Birliği (AB), İngiltere ve Türkiye'de bir terör örgütü⁽¹⁾ olarak kabul edilmektedir. HTŞ'nin güvenli bölgeye girmesi demek, terörden temizlenen bölgeye başka bir terör örgütünün girmesi anlamına gelecektir. HTŞ bu iki denemede de önce Afrin'e girmeyi başarmış olsa da daha sonra tekrar İdlib'e geri çekilmek zorunda kalmıştır.

Bu rapor, HTŞ'nin Afrin'e girme ve çıkarılma süreçlerinin altında yatan temel ittifak kurma ve ittifak oluşturma başarılarına odaklanmakla birlikte genel itibarıyla HTŞ'nin iki deneme girişimini ele alacaktır. HTŞ'nin başarısız girişimleri sonrası alınan önlemlerden ve alınan yeni kararlardan bahsedilecektir. Daha sonra ise HTŞ'nin genişleme arzusu ve genişleme stratejisinin temelini oluşturan bölgesel liderlik modeli ile HTŞ'ye karşı direnen SMO'ya bağlı Cephe Şamiye grubunun yerel liderlik modeli ele alınacaktır. Nitekim HTŞ'nin Afrin'e girişi aynı zamanda bu iki modelin de birbiriyle çatışmasıdır. Süreç ve sürece yol açan iki modelin çatışmasının ortaya konulmasının ardından sonuç olarak üç aşamalı bir yol haritası önerisinde bulunacaktır. Söz konusu yol haritası ilk aşamada acil önlemlere odaklanacaktır. İkinci aşamada ise SMO'nun saha kontrolünün yeniden yapılandırılması için öneriler sunacak ve son aşama için İdlib'e odaklanma ve genişleme için temel fırsatlar ortaya konacaktır.

⁽¹⁾ Aaron Y. Zelin, "Why Is It So Difficult to Get Off a Terrorist List?", 3 Haziran 2022, Washington Institute, <http://bit.ly/3AfZRAG> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

HTŞ'nin Afrin'e Girme ve Çıkarılma Süreçleri

İdlib bölgesinde bulunan ve bölgenin kontrolünü tümüyle elinde tutan HTŞ'nin Afrin'e dönük iki ayrı girişimi olmuştur. Bu iki deneme benzer özellikler taşıırken, ikincisi ilkinine göre daha hazırlıklı ve daha kapsamlı olmuştur ancak Türkiye'nin müdahalesi sonucunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. HTŞ'nin sözüm ona bu iki denemesini ele almadan önce, evvela onun Afrin'e yönelik hamlelerini mümkün kılan iki dinamiği ele almak gerekir. Her ne kadar bu yazıda HTŞ'nin Afrin'e girmesini mümkün kılan yapısal, sosyolojik ve ekonomik dinamikler ele alınmasa da HTŞ'nin bu denemelerini mümkün kılan ittifak kurma ve ittifak oluşturma başarılarına değinmek gerekecektir.

HTŞ'nin birinci başarısı, Ekim 2020 tarihinde İdlib'teki eski rakibi olan Ahrar el Şam grubu içerisinde kendisi ile işbirliği içerisindeki bir kanadın darbe gerçekleştirmesi olmuştur.⁽²⁾ HTŞ'nin bu darbe girişimine karşı Ahrar el Şam'ın liderliği direnmiş ve darbeyi başarılı bir şekilde püskürtmüş olsa da daha sonra darbeciler ile liderlik arasındaki arabulucuk görüşmelerinde yeni bir liderlik ortaya çıkmıştır.⁽³⁾ Yeni liderliğin bir uzlaşısı sonucunda meydana gelmesi ve HTŞ'nin devam eden desteği sayesinde, darbeci kanat zamanla eski liderliği tasfiye etmeyi büyük ölçüde başarmıştır. HTŞ'nin bu başarısı ile SMO bünyesinde yer alan Ahrar el Şam fiilen HTŞ'nin vekil unsuru haline gelmiştir. Ahrar el Şam'ın hem ZDH hem de FKH bölgesinde varlık göstermesi burada HTŞ için yeni bir fırsat penceresi oluşturmuştur. FKH ve ZDH bölgesindeki Ahrar el Şam yapılanması resmi olarak Cephe Şamiye grubunun bir parçası olarak hareket etse de HTŞ'nin sonradan başarılı darbesi sonucunda Ahrar el Şam ile Cephe Şamiye arasında gerilim yaşanmaya başlanmıştır. Bu gerilim HTŞ'nin Afrin'e ilk girişine yol açmıştır.⁽⁴⁾

HTŞ'nin ikinci başarısı da onun ikinci kez Afrin'e girmesinin önünü açmıştır. Bu başarı, SMO içerisinde izole edilen Sultan Süleyman Şah Tümeni olmuştur. Şöyle ki; Cephe Şamiye korumasında Afrin bölgesinde bir komite kurulmuştur. Komite Afrin bölgesindeki sivillerin haklarını ve mallarını korumakla görevlendirilmiştir.⁽⁵⁾ Komitenin ciddi başarıları sonrasında, Afrin'in Şeyh Hadid nahiyesinde bulunan Sultan Süleyman Şah Tümeni ve lideri Ebu Emşe hakkında şikâyetler olmuştur. Komite bu şikâyetler üzerine harekete geçmiş ve Sultan Süleyman Şah Tümeni'nin de kabul ettiği bir mahkeme kurmuştur. Mahkemenin şikâyetleri ve savunmayı dinlemesi sonrasında kararı Ebu Emşe'nin tüm görevlerinden alınması ve Afrin'e tekrar dönmesinin geçici olarak yasaklanması olmuştur. Bu mahkeme kararı hiçbir zaman uygulanmamış olsa da Sultan Süleyman Şah Tümeni ve liderliği bir hayatta kalma tehditi

⁽²⁾ Ömer Özkizilcik ve Ömer Behram Özdemir, "Ahrar el Şam'da "darbe girişimi" ve olası senaryolar", 22 Ekim 2020, Suriye Gündemi, <http://bit.ly/3TBBUdU> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽³⁾ Ömer Behram Özdemir, "Ahrar el Şam'da Yeni Komuta Konseyi", 3 Mayıs 2021, Suriye Gündemi, <http://bit.ly/3UBeIO0> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽⁴⁾ Ömer Özkizilcik, "HTŞ'nin Afrin'e girmesi Türkiye'nin Suriye politikasını tehdit ediyor", 26 Haziran 2022, Gündeme Dair Herşey, <http://bit.ly/3O4qyOp> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽⁵⁾ Enab Baladi, "18", "اللجنة المشتركة لرد الحقوق "تنفي انسحاب فصائل عسكرية منها", 18 Ağustos 2021, <http://bit.ly/3O5pV7d> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

algılamıştır.⁽⁶⁾ Bunu fırsat bilen HTŞ ise Sultan Süleyman Şah Tümeni ile ilişki kurmaya odaklanmış ve görüşmelere başlamıştır. Bu bağlamda HTŞ'nin önemli figürlerinden Cihad İssa el Şeyh önemli bir rol oynamıştır.⁽⁷⁾

İlk Deneme

Ahrar el Şam içerisinde yaşanan darbenin ardından, grubun HTŞ'nin etki alanına girmesi ile Ahrar el Şam'ın Cephe Şamiye'ye bağlı FKH, ZDH ve BPH bölgelerindeki yapısı ile Cephe Şamiye arasında gerilim yaşanmaya başlanmış ve Ahrar el Şam'ın Doğu kanadı Cephe Şamiye'den ayrılma kararı almıştır. Bu kararı kabul etmeyen Cephe Şamiye, süreci mahkemeye götürmüş ve Ahrar el Şam'ın ağır silahlarını teslim etmesini talep etmiştir. Bunun ardından iki taraf arasında çatışma yaşanmıştır.

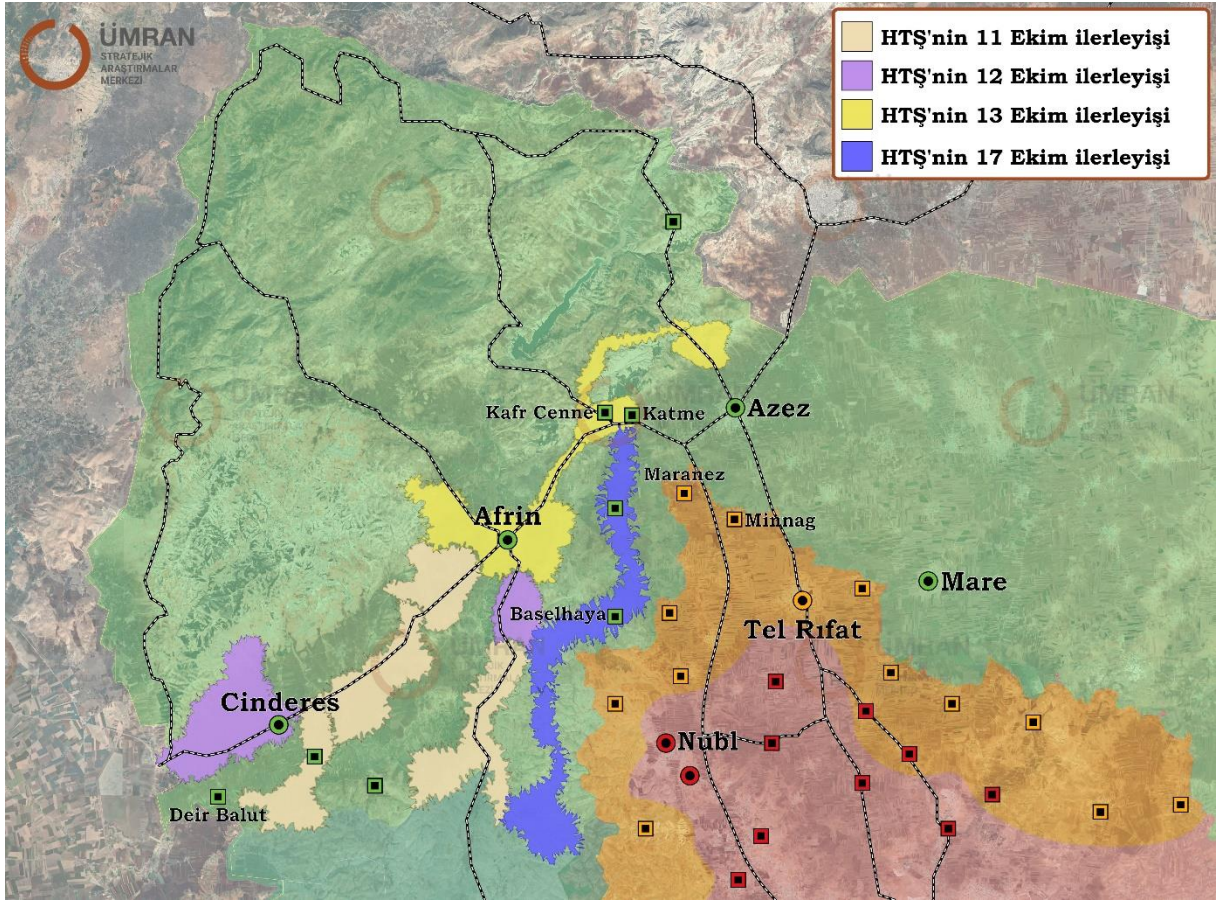
FKH ve ZDH bölgesinde Ahrar el Şam ile Cephe Şamiye arasında yaşanan çatışmalarda Cephe Şamiye üstünlüğü ele geçirmiştir. Bunun üzerine İdlib bölgesinden Ahrar el Şam birlikleri ve HTŞ'nin Afrin'e girmesi sonucunda Afrin'in tüm güney hattı Ahrar el Şam ve HTŞ kontrolüne geçmiştir. SMO grupları HTŞ ve Ahrar el Şam'a karşı direnmezken, daha sonra yapılan anlaşma gereğince HTŞ ve İdlib'teki Ahrar el Şam birlikleri İdlib'e geri dönmüş ve ele geçirdikleri bölgeleri Cephe Şamiye'ye teslim etmiştir. Buna karşılık Cephe Şamiye de Ahrar el Şam'dan ele geçirdiği bölgeleri teslim etmiştir.

İkinci Deneme

Cephe Şamiye ile Hamza Tümeni ve Sultan Süleyman Şah Tümeni arasında yaşanan gerilimde HTŞ Hamza Tümeni ve Sultan Süleyman Şah Tümeni ikilisinin yanında yer almıştır. Yine SMO'ya bağlı Ceyş el İslam'ın da desteğini yanına alan Cephe Şamiye, El Bab hattında Hamza Tümeni ve Ahrar el Şam'a karşı üstünlük elde etmiş ve bölgedeki kontrol alanını genişletmiştir. Ancak askeri denge HTŞ'nin İdlib'ten Afrin'e girmesi ile Cephe Şamiye aleyhine değişmiştir.

⁽⁶⁾ Walid Al Nofal, "The case of Abu Amsha: How commanders of Turkish-backed factions in northwestern Syria go unpunished", 4 Nisan 2022, Syria Direct, <http://bit.ly/3AgH5sB> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽⁷⁾ Hassan Ibrahim, "7", "تحرير الشام", "رجل ظل يقود دبلوماسية" Kasım 2022, Enab Baladi, <http://bit.ly/3O8MIUT> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

Şekil 1 HTŞ'nin Afrin bölgesindeki ilerleyişi

HTŞ, Hamza Tümeni'nin kontrol ettiği Gazaviya bölgesinden ZDH bölgesine giriş yapmıştır ve burada Hamza Tümeni'nin yanında yer almıştır. Buna ilaveten, batı yakasında Deyr Balu bölgesinden de ZDH bölgesine giriş yapmıştır. Geçiş kapısını kontrol eden Feylak el Şam grubu dört ay önce olduğu gibi çatışmasız bir şekilde geri çekilmiştir. HTŞ'nin Deyr Balu üzerinden Cinderes merkezine doğru ilerlemesi üzerine Cinderes'te bulunan SMO'ya bağlı Bina ve İnşa Hareketi (Ahrar el Şarkiye ve Ceyş el Şarkiye) HTŞ'ye karşı önce direnmiş ama Cinderes içindeki Ahrar el Şam ve eski Nureddin Zengi üyelerinin hareketlenmesi üzerine HTŞ üstünlüğü ele geçirmiştir.

Cinderes HTŞ'nin kontrolüne girerken, kuzeyde Afrin bölgesindeki bir diğer ilçe olan Mabatlı'da ise Sultan Süleyman Şah ile Cephe Şamiye arasındaki çatışmalar sonucunda Sultan Süleyman Şah bölgeyi kontrol altına almıştır. Bu gelişmeler sonucunda SMO'ya bağlı Muattasım Tümeni de Cephe Şamiye'nin yanında yer almış ve destek göndermiştir.⁽⁸⁾

Afrin kentinde bulunan Şam Cephesi güneyden HTŞ ve Hamza Tümeni, kuzeybatıdan Sultan Süleyman Şah Tümeni ve batıdan HTŞ ile Ahrar el Şam tarafından kısmen kuşatılmıştır.

⁽⁸⁾ Ömer Özkizilcik, "Unutulduğu için büyüyen sorun: HTŞ'nin Afrin'e girmesi", 13 Ekim 2022, Gündeme Dair Herşey, <http://bit.ly/3E3J98y> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

Çatışmaların Afrin kentine dayanması ile HTŞ, Cephe Şamiye'ye mühlet vermiş ve çatışmasız bir şekilde geri çekilmesini talep etmiştir. Mühletin bitmesi ile Cephe Şamiye çatışmadan Afrin'den Azez'e doğru geri çekilmiştir. Tüm bunların sonucunda HTŞ nihayet Afrin kentine girmiştir.

Bir önceki denemenin aksine bu sefer HTŞ tüm birimleri ile beraber gelmiş ve Afrin kentinde kalıcı olmayı hedeflediğini göstermiştir. HTŞ'nin kurduğu Suriye Kurtuluş Hükümeti'ne bağlı güvenlik güçleri Afrin kentindeki güvenliği de devralmıştır. Afrin'deki etki alanının kurulmasının ardından HTŞ Azez'e doğru harekete geçmiş ve Cephe Şamiye ile Kafr Cenne hattında şiddetli çatışmalar yaşanmıştır. Çatışmalar zaman zaman müzakereler ve anlaşmalar için durdurulsa da kalıcı bir anlaşma sağlanamamış ve HTŞ'nin tüm SMO'nun HTŞ ile beraber bir çatı yapılanma altında koordine olması ve bölgedeki kurumların Kurtuluş Hükümeti'ne devredilmesi yönündeki talebi reddedilmiştir.

Cephe Şamiye'nin Kafr Cenne'deki ciddi direnişin HTŞ tarafından kırılması ile eş zamanlı olarak Türkiye harekete geçmiştir ve HTŞ'ye ultimatoma verilmiştir. Türkiye'nin ultimatoma sonrasında, çatışmalar durmuş ve HTŞ tamamen İdlib'e geri çekilmiştir. Türkiye'nin doğrudan devreye girmesi ile HTŞ hiçbir kazanım elde edemediği Afrin'den çıkmak zorunda kalmıştır.⁽⁹⁾

Alınan Önlemler ve Yeni Kararlar

HTŞ'nin Afrin'den çıkarılmasının ardından, SMO içerisinde bazı değişiklikler olmuştur ve bu hadisenin tekrar yaşanmasını önleyecek bazı önlemler alınmıştır. Şöyle ki, fiziki olarak HTŞ'nin tekrar İdlib'ten Afrin'e gelmesini zorlaştırmak adına, TSK geçiş noktalarına beton bloklar yerleştirmiş ve geçiş noktalarını daha güvenli hale getirmiştir. Ayrıca Middle East Eye'ye konuşan Türk yetkililerinin yaptığı açıklamalara göre SMO'nun yeniden yapılandırılarak bir merkezi yapıya kavuşturulması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda SMO askerlerinin şehirlerden çıkması ve şehirdeki güvenliği Sivil ve Askeri Polis'e devretmesi öngörülmüştür.⁽¹⁰⁾

Suriyeli medya organları üzerinden kamuoyuna yansıyan iddialara göre, Türk yetkilileri SMO komutanları ile bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı sonucunda HTŞ ile beraber hareket eden Sultan Süleyman Şah Tümeni ile Hamza Tümeni cezaya çarptırılmıştır. Cezanın ne olduğu basına yansımamıştır. Ayrıca SMO'daki grupların üçlü bir yapı içerisinde yeniden yapılandırılması kararlaştırılmış ve SMO askerlerinin şehirlerden çıkması ve güvenliği polis güçlerine devretmesi üzerinde mutabık kalınmıştır. İddiaya göre, toplantının ardından SMO grupları ile iletişimin Suriye Geçici Hükümeti Savunma Bakanlığı üzerinden kurulacağı da

⁽⁹⁾ Ömer Özkizilcik, "HTŞ'nin Afrin'e girmesi Türkiye'nin Suriye politikasını tehdit ediyor", 26 Haziran 2022, Gündeme Dair Herşey, <http://bit.ly/3O4qyOp> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹⁰⁾ Levent Kemal ve Ragıp Soylu, "Syria: Turkey to reorganise rebel groups as HTS withdraws from Afrin", 25 Ekim 2022, Middle East Eye, <http://bit.ly/3UEc3TS> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

ifade edilmiştir.⁽¹¹⁾ Her ne kadar bu iddialar kesin olarak teyit edilemese de önemli ipuçları vermektedir.

13 Kasım 2022 tarihinde basına yansıyan bilgilere göre SMO grupları tekrar üç kolordu düzeninde yeniden örgütlenmiştir. Birinci kolorduda Ceyş el Şarkiye, Ahrar el Şarkiye, Vakkas Tugay, Fatih Sultan Mehmet Tugay, Semerkand Tugay, Ceyş el Nukba, 20. Tümen, Sukur el Şam ve 113. Tümen bulunmaktadır. İkinci kolordu ise Sultan Murad Tümeni, Mutassım Tümeni, Hamza Tümeni, Feylak el Rahman, Sultan Melikşah Tümeni, Sukur el Şimal, Muntassır Billah Tugay, Suvar el Şam, Liva el Şimal, 9. Tümen, Feylak el Şam (Kuzey Grubu), 112. Tümen ve Sultan Süleyman Şah Tümeni'nden oluşmaktadır. Üçüncü kolorduda ise Cephe Şamiye, Ceyş el İslam, Feylak el Mecid, 51. Tümen ve Liva el Selam yer almaktadır.⁽¹²⁾

HTŞ'nin Afrin'e girmesinin ardından yaşanan diğer önemli bir gelişme ise Ahrar el Şam içerisinde yaşanmıştır. Ahrar el Şam'a bağlı alt gruplar ortak bildiri yayınlayarak mevcut liderliği reddetmiş ve Amir el Şeyh (Ebu Ubeyde) yerine Ebu Süleyman el Hamavi'nin atandığını ilan etmişlerdir. HTŞ'ye yakın darbeci ekip bu açıklamayı reddetmiş ve Ahrar el Şam içerisinde bir bölünme süreci başlamıştır. Ahrar el Şam'ın merkezi ve eğitimli askeri yapılarının çoğu Ebu Süleyman el Hamavi'yi desteklemiştir.⁽¹³⁾

Çarpışan İki Liderlik Modeli: HTŞ vs Cephe Şamiye

HTŞ'nin Afrin'e girme ve yerleşme denemeleri aslında Suriye'nin kuzeybatısında birbiri ile çarpışan iki liderlik modelinin de bir çatışmasıdır. HTŞ'nin Afrin'de Sultan Murad Tümeni değil de, neden Cephe Şamiye'yi hedef tahtasına koyduğu bir tesadüf değildir. Nitekim HTŞ'nin bölgesel liderlik modeli İdlib bölgesinde başarılı olmuştur ve fakat hayatta kalması için yeterli değildir. HTŞ hayatta kalmak için bu modeli ZDH ve FKH bölgesine yaymak istemektedir. Ancak ZDH ve FKH bölgelerinde HTŞ'ye alternatif bir yerel liderlik modeli olan Cephe Şamiye bulunmaktadır. HTŞ'nin aksine, Cephe Şamiye bu liderlik modelini uygulamayı daha başaramamıştır ve liderlik modelini HTŞ gibi diğer bölgelere – yani İdlib'e – yayma gibi bir stratejisi bulunmamaktadır.

HTŞ'nin Bölgesel Liderlik Modeli

El Kaide'ye bağlı Nusra Cephesi'nden, El Kaide'den ayrılıp kurduğu Şam'ın Fethi Cephesi ve sonrasında oluşturulan HTŞ'ye varan süreç hakkında yayınlanan birkaç kapsamlı Türkçe rapor bulunmaktadır. Bunların arasında belki de en kapsamlısı Can Acun, Bünyamin Keskin ve Bilal Salaymeh'in yazdığı "El Kaide'den HTŞ'ye: Nusra Cephesi" isimli rapordur.⁽¹⁴⁾ Bu rapora atf

⁽¹¹⁾ Suriye TV, "26", "مركزية موحدة بقيادة مركزية", Ekim 2022, <http://bit.ly/3Aif5Ff> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹²⁾ Ayman Abdel Nour, 13 Kasım 2022, Twitter, <http://bit.ly/3ExNBOa> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹³⁾ Suriye TV, "8", "ما الأسباب؟", Kasım 2022, <http://bit.ly/3V0gibU> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹⁴⁾ Can Acun, Bünyamin Keskin ve Bilal Salaymeh, "Rapor: El Kaide'den HTŞ'ye: Nusra Cephesi", 19 Ekim 2017, SETA, <http://bit.ly/3hI2mFs> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

verilerek, HTŞ'nin yaşadığı dönüşüm sürecinden ziyade, HTŞ'nin İdlib'te ortaya koyduğu bölgesel liderlik modeli ve bu modelin neden genişlemeye muhtaç olduğu ele alınacaktır.

HTŞ İdlib'te hâkim unsur olması ve BKH ile İdlib'in belirli bir sükûnete erişmesi sonrasında, yeni bir liderlik modeli ortaya koymuştur. Bu modelde, İdlib bölgesi yeniden tasarlanmıştır. Ocak-Şubat 2020 döneminde İdlib bölgesinde yaşanan askeri gelişmeler, HTŞ'nin Suriye için o güne kadar uyguladığı strateji ile hayatta kalmasının mümkün olmayacağını göstermiştir. Türkiye'nin müdahalesi olmasaydı, İdlib bölgesinde Esed rejimi askeri bir galibiyet elde edecek ve bölgede büyük bir insani dram ve yeni bir mülteci dalgası yaşanacaktı. Türkiye'nin müdahalesi sonucunda İdlib bölgesi görece sakinleşmiştir ve o günden bu güne cephe hatları ve toprak kontrolü sabit kalmıştır. HTŞ ise bu fırsatı yeni ama eski bir amaç için kullanmaya odaklanmıştır: Terör listesinden çıkmak.

HTŞ'nin liderliği terör listesinde kalmasının sürdürülemez olduğunu anladığı için sekiz katmanlı bir strateji izlemiştir:

1. İdlib bölgesindeki tüm yabancı uyruklu askeri yapıları ya kendi bünyesine katmıştır veya onları adım adım tasfiye etmiştir.
2. İdlib bölgesi için varılan Türkiye ile Rusya arasındaki mutabakatlara genel olarak uymuştur ve oyun bozucu bir rol oynamamıştır.
3. Uluslararası medyaya yönelik yeni bir PR (halkla ilişkiler) çalışması başlatmıştır. HTŞ lideri askeri üniformayı veya dini temellere dayanan kıyafetleri çıkararak takım elbise giymiştir.
4. İdlib bölgesinde gerçekleştirilen Amerikan SİHA saldırıları için susma politikası izlemiştir. Teyit edilemese de HTŞ'nin ABD'ye istihbarı destek verdiği iddia edilmiştir.
5. İdlib bölgesindeki yönetim ve güvenlik yapılanması yeniden düzenlenmiş, bu durum, HTŞ'nin kurduğu Suriye Kurtuluş Hükümeti üzerinden tasarlanmıştır. Bu hükümet sivil görünümlü bir muhtevaya sahiptir.
6. İdlib bölgesinde HTŞ'nin kurduğu Suriye Kurtuluş Hükümeti'ne bağlı olmayan tüm güvenlik unsurları, yerel meclisler ve diğer tüm yapılar HTŞ tarafından yasaklanmış, tasfiye edilmiş veya yeni sivil hükümete bağlanmıştır.
7. İdlib bölgesinde bulunan ve resmi olarak SMO'ya bağlı olan meşru Suriye muhalefeti yapılanması ve Ulusal Kurtuluş Cephesi ortak askeri operasyon odası içerisinde ilişki kurmuş ve bu ilişki kapsamında cephe hatlarındaki askeri unsurlar yeniden düzenlenmiştir. HTŞ, İdlib bölgesinin içerisinde diğer askeri grupların kontrol noktası kurmasına izin vermezken, gelinek noktada cephe hatlarının 4'te 3'ü SMO'ya bağlı Ulusal Kurtuluş Cephesi bünyesindeki gruplarca tutulmaktadır.
8. HTŞ, İdlib bölgesindeki STK'lar; medya organları, aşiretler ve diğer tüm toplumsal bileşenler ile ilişki kurmuş ve bu ilişkileri güçlendirmeye odaklanmıştır.

HTŞ'nin bu sekiz katmanlı stratejisi sonucunda ümit ettiğinin aksine terör örgütü listesinden çıkmayı başaramamıştır. Crisis Group'un yazdığı raporlar⁽¹⁵⁾ ve PBS'in yayınladığı röportaj⁽¹⁶⁾ sonucunda bu yönde ABD'den ciddi bir beklentiye sahip olan HTŞ, tabiri caizse beklemekle kalmıştır. Hatta ABD'nin Hazine Bakanlığı'nın yayınladığı tweet⁽¹⁷⁾ ile "takım elbiseli de olsa terörist teröristtir" iması, ABD'nin bu yönde bir adım atmayacağını göstermiştir.

Terör örgütü listesinden çıkmak için sekiz katmanlı strateji başarısız olunca, HTŞ'ye üç farklı yol kalmıştır. Birinci yol tekrar terör örgütü gibi hareket edip, listeden çıkma gayretini sonlandırmaktır. İkinci yol ise HTŞ'nin kendisini lağvedip, HTŞ üyelerinin Suriye muhalefeti içerisinde eriyip gitmesidir. Üçüncü yol ise, HTŞ'nin topraksal hâkimiyetini genişletmesidir. HTŞ'nin Afrin'e girmesi bu bağlamda okunmalıdır.

HTŞ tüm Suriye muhalefetini kendi hegemonyası altında toplayıp, onları Türkiye'den ayırştırmak istemektedir. Türkiye'nin yeni bir göç hareketlenmesini kaldıramayacağını düşündüğünden, Suriye'den çekilemeyeceğini değerlendirmektedir. Böylelikle HTŞ sahada tam hâkim olup, Suriye muhalefetini yutmayı ve Türk askerini kendine kalkan yapmayı hedeflemektedir. Türkiye'yi kendisine mahkûm edip, Türkiye üzerinden kendisini uluslararası alanda meşrulaştırmayı arzulamaktadır.

Cephe Şamiye'nin Yerel Liderlik Modeli

SMO'daki tüm gruplar arasındaki en büyüğü Cephe Şamiye'dir. Cephe Şamiye tarihsel olarak Halep'e giren ve Halep'in yarısını kontrol altına alan bir ÖSO grubu olan Liva el Tevhid'in devamıdır. Cephe Şamiye'nin merkezi Azez'dir ve grup bir sosyolojik tabana oturmaktadır. Örneğin Ahrar el Şarkiye Deyr ez-Zor tabanını temsil ederken, Cephe Şamiye Halep sosyolojisini temsil etmektedir. Yapısal anlamda birçok SMO grubundan farklıdır. Grubun temel karar alıcı mekanizması Şura heyetidir ve grup kendisine özgü ekonomik kaynaklara sahiptir. Aynı zamanda Suriye'nin kuzeyinde bir çekim merkezi haline gelmiştir. Nitekim savaş öncesi nüfusu 2004 nüfus sayımına göre 31,623 olan Azez kentinin YPG ile olan cephe hattına yakın olmasına rağmen an itibariyle 400 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Özünde Arap olan Cephe Şamiye ZDH ile birlikte Suriyeli Kürtlere de açılım yapmıştır ve kendi bünyesinde birçok üst düzey Kürt komutanı barındırmaktadır. Ayrıca kendisini Suriyeli Kürtlerin koruyucusu olarak da konumlandırın Cephe Şamiye, Afrin bölgesinde bir komite üzerinden sivillerin haklarını teslim eden ve onlar için diğer SMO gruplarını karşısına almaya razı olan bir imaj çizmektedir.

Cephe Şamiye kendisine özgü bir sosyoloji, sağlam yönetici kadrosu ve ekonomik gelirleri bakımından 2016-2017 dönemindeki El Nusra Cephesi ile benzer özellikler taşımaktadır. Nasıl

⁽¹⁵⁾ Daren Khalifa ve Noah Bonsey, "In Syria's Idlib, Washington's Chance to Reimagine Counter-terrorism", 3 Şubat 2021, Crisis Group, <http://bit.ly/3EA8etq> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹⁶⁾ Priyanka Boghani, "Syrian Militant and Former Al Qaeda Leader Seeks Wider Acceptance in First Interview with U.S. Journalist", 2 Nisan 2021, PBS, <http://bit.ly/3UCYSTf> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹⁷⁾ Rewards For Justice, "يا هلا بالجولاني يا وسيم وشو هالبدلة الحلوة. فيك تغير ثوبك لكن انت بتضلك إرهابي. لا تنسى مكافأة الـ ١٠ مليون دولار. ارسل لنا معلوماتك عن الجولاني لتحصل على مكافأة تصل الى 10 ملايين دولار، عبر تلغرام أو سكتال أو واتساب: 0012022941037", 3 Şubat 2021, Twitter, <http://bit.ly/3UF23tA> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

ki o dönem HTŞ'ye evrilecek Nusra Cephesi adım adım kendine rakip güçleri tasfiye edip kontrol alanını genişletmeye çalışmışsa, günümüzde de Cephe Şamiye benzer bir yol izlemektedir. Ancak HTŞ'nin aksine Cephe Şamiye'nin bu çabaları üç açıdan farklılaşmaktadır.

HTŞ'nin aksine Cephe Şamiye rakiplerini koruyabilecek bir askeri gücün dışsal faktör olarak müdahalesine açıktır. İdlib bölgesinde bulunan HTŞ doğrudan müdahale ederek Cephe Şamiye'nin önünü kesmiştir. HTŞ'nin müdahalesine dek, her iki seferde de Cephe Şamiye rakipleri karşısında askeri olarak üstünlük sağlamıştır.

Cephe Şamiye'nin farklılaştığı ikinci nokta ise HTŞ'nin aksine bölgesel bir liderlik modeli değil, yerel bir liderlik modelini benimsemesidir. Cephe Şamiye'nin amacı HTŞ'nin aksine yeni kurumlar inşa etmek ve onlar üzerinden tahakküm kurmak değildir. Cephe Şamiye'nin amacı diğer SMO grupları üzerinde tahakküm kurarak mevcut kurumları bölgede hâkim kılmaktır. Bunu yaparken de mevcut kurumlar içerisinde en etkin yapı olmayı ve fakat yerel dinamiklere göre de esneklik göstermeyi arzulamaktadır. Cephe Şamiye meşru Suriye muhalefetine bağlı kurumları kendi liderliği altında etkin kılmak ve idame etmek istemektedir.

HTŞ hâkim güç olarak üstten aşağıya İdlib bölgesinde Kurtuluş Hükümeti ismi altında bir yönetim inşa etmiştir. Cephe Şamiye ise, hâkim güç olarak alttan mevcut kurumları yönlendirmek ve etkin kılmak istemektedir.

Yerel liderlik modelinin farklılaştığı son nokta ise, Cephe Şamiye'nin ve mevcut kurumların hiç birinin terör örgütü listesinde olmamasıdır. Terör örgütü listesinde bulunma gibi bir sorun olmadığından, HTŞ'nin aksine eline geçen her imkânda teritoryal olarak tüm Suriye'ye yayılmayı arzu eden bir model yerine, Türkiye'nin imkân tanıdığı ölçüde genişleyebilecek bir liderlik modeli benimsemektedir.

Sonuç: Üç Aşamalı Yol Haritası

HTŞ'nin Afrin'e girmesinin Türkiye'nin Suriye politikası için oluşturduğu tehdidin iki önemli göstergesi Rusya'nın düzenlediği hava saldırıları⁽¹⁸⁾ ve ABD'nin yayınlamış olduğu beyanat⁽¹⁹⁾ olmuştur. Söz konusu gelişmeler ve sahada çatışan iki farklı liderlik modeli göz önünde bulundurularak üç aşamalı bir yol haritası benimsenmelidir.

Birinci Aşama: Acil Önlemler

Sahadaki gelişmeler ışığında HTŞ'nin tekrar Afrin'e girme tehlikesini bertaraf etmek için acil önlemler alınması gerektiği görülmüştür. Nitekim basına yansıyan haberlere göre, bu yönde bir gelişme olduğu anlaşılmaktadır. İdlib ile Afrin arasındaki geçişin tahkim edilmesi, SMO'nun şehirlerden çıkması, SMO'nun üçlü bir yapıda yeniden organize olması ve SMO grupları ile

⁽¹⁸⁾ Suriye TV, "16", غارات روسية على ريف حلب الشمالي, "16", Ekim 2022, <http://bit.ly/3Ex8cSJ> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

⁽¹⁹⁾ The Syrian Observer, "U.S. Calls for HTS Withdrawal from Syria's Afrin", 19 Ekim 2022, <http://bit.ly/3EyGSUs> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

iletişimin bundan böyle Suriye Geçici Hükümeti Savunma Bakanlığı üzerinden sürdürülmesi doğru kararlardır ve mutlak surette uygulanmalıdır. Ancak yeterli değildir. HTŞ'nin Afrin'e tekrar girmesinin önüne geçmek adına İdlib ile Afrin arasındaki geçiş noktalarını kontrol eden Feylak el Şam grubu bölgeden geri çekilmelidir ve bölgenin kontrolü başka bir yapıya teslim edilmelidir. Nitekim Feylak el Şam her iki denemede de HTŞ'ye mukavemet göstermeden HTŞ'nin geçişine izin vermiştir. Feylak el Şam'ın bu tutumunu eleştirmek yanlış olacaktır. HTŞ'yi engellememesi doğal bir tutumdur. Çünkü Feylak el Şam'ın asıl askeri varlığı İdlib bölgesindedir ve oradaki varlığını HTŞ'yi engellemek adına tehdit altına sokmasını beklememek gerekir.

Geçiş noktaları, Fatih Sultan Mehmet Tugayı'na ve/veya Ceyş el Nukba'ya devredilebilir. Sebebi, TSK ile kurmuş olduğu özel angajman ve yapısı itibarıyla kimseyi rahatsız etmeyecek tarafsız bir tutum benimsemesidir. Aynı zamanda da HTŞ'nin tekrar Afrin'e girmesini engelleyecek iradeyi de gösterme potansiyelini taşıyor olmasıdır. Ancak böylesi bir girişimin tekrarlanması halinde Fatih Sultan Mehmet Tugayı ve Ceyş el Nukba sayısal anlamda yetersiz kalacaktır. Fatih Sultan Mehmet Tugayı'nın gerekli kapasiteye ulaşması için Ürdün'ün 2018 öncesinde sınır muhafızlığı için Ceyş Ahrar el Aşair ve Ceyş el Sünne ile kurduğu model örnek alınabilir.⁽²⁰⁾ Bu modelde, iki grup Ürdün sınırını korumak karşılığında Ürdün'deki MOC operasyon odasından özel finansal ve maddi yardımlar almaktaydı.

Acil önlemler bağlamında gerekli diğer önemli bir adım ise Sultan Süleyman Şah Tümeni'nin izolasyon sorununu çözmektir. Bu bağlamda iki farklı alternatif bulunmaktadır. Birincisi Sultan Süleyman Şah Tümeni'nin mevcudiyetinin devam edeceğine ikna olmasını sağlayacak gerekli garantilerin ve gerekli uzlaşmaların sağlanmasıdır. Böylelikle grup kendisini güvende hissedecek ve HTŞ ile olan ilişkisini sonlandıracaktır. İkinci alternatif ise Sultan Süleyman Şah Tümeni'ne yönelik mahkeme sürecinin tekrar başlatılması olabilir. Bu sayede de mahkeme kararı uygulanır ve mevcut bilinmezlik son bulur.

Son olarak SMO grupları arasında potansiyel ekonomik temelli çatışmaları ve ihtilafları en aza indirmek adına, Türkiye ile olan sınır kapılarında olduğu gibi Suriye'nin içerisindeki geçiş noktalarından da elde edilen finansal gelirin merkezi bir havuzda toplanması sağlanmalıdır.

İkinci Aşama: SMO'nun Saha Kontrolünün Tekrar Yapılandırılması

HTŞ'nin Afrin'e girebilmesinin temelinde iki sebep yatmaktadır. Birinci sebep Cephe Şamiye'nin yerel liderlik modelidir. İkinci sebep ise SMO gruplarının tek bir merkezi otoriteye sahip olmamasıdır. HTŞ, SMO grupları arasındaki ihtilafları ustaca kullanarak iki defa Afrin'e girmeyi başarmıştır. HTŞ'ye karşı SMO'nun gösterdiği bu zafiyeti ortadan kaldırmak için iki yöntem bulunmaktadır.

⁽²⁰⁾ Yolande Knell, "Captagon: Jordan's Underdeclared War Against Syria Drug Traffickers", 18 Nisan 2022, BBC News, <http://bit.ly/3Txj1J3> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022)

Birincisi, Cephe Şamiye'nin yerel liderlik modelini uygulama koymak ve böylelikle SMO'yu Cephe Şamiye etrafında dönen ve Cephe Şamiye'nin liderlik ettiği merkezi bir yapılanmaya dönüştürmektir. Cephe Şamiye'nin bu modeli uygulaması için HTŞ'nin Afrin'e tekrar girebilmesi engellenmeli ve yerel liderlik modelinin hızlıca uygulamaya konulmasının önü açılmalıdır. Bu durumda, Cephe Şamiye'nin yerel liderlik modeline karşı çıkan SMO gruplarının ve liderlerinin Cephe Şamiye tarafından tasfiye edilmesi ve geçiş için bazı iç çatışmaların yaşanması öngörülebilir.

İkinci yöntem ise SMO gruplarının saha kontrolünün tekrar yapılandırılmasıdır. Mevcut durumda SMO'da gruplar seviyesinde dahi bir teritoryal bütünlük yoktur. Örneğin, Sultan Murad Tümeni, Çobanbey-Gandura; Bülbül, El Bab, Afrin ve Rasulayn hattında varlık göstermektedir. Bunlar arasında hiçbir bağlantı noktası ve teritoryal bütünlük bulunmamaktadır. SMO gruplarının saha kontrolü belirli alanlarda bütünleştirilebilir. Örneğin SMO gruplarını üçlü bir yapıya kavuşturup, birinci yapı Afrin ve Azez hattını; ikinci yapı Çobanbey, El Bab ve Cerablus üçgenini ve üçüncü yapı da BPH bölgesinin tamamını kontrol edebilir. Böylelikle hâkimiyet alanında bir bütünlük olur ve SMO grupları arasındaki çatışma ve ihtilaf dinamiği en aza indirilir. Hâkimiyet alanı gerektiği takdirde daha da fazla sayıya bölünebilir ve benzer sonuçlar elde edilir.

Üçüncü Aşama: İdlib'e Odaklanma ve Genişleme

Acil önlemlerin alınması ve SMO'nun saha kontrolünün tekrar yapılandırılması sonrasında üçüncü adım ise HTŞ ile SMO arasındaki dinamiği tersine çevirmek olmalıdır. Üçüncü aşamada, HTŞ'nin Afrin'e girme çabası yerine, SMO'nun İdlib'e odaklanması ve buraya doğru genişlemesi konuşulmalıdır. Bu bağlamda FKH, ZDH ve BPH bölgelerindeki yeni düzen ile elde edilen başarıların ardından bu modeli İdlib'e doğru SMO'ya bağlı Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne bağlı gruplar üzerinden tekrar canlandırmanın üzerinde çalışılmalıdır. Bununla beraber, HTŞ'nin SMO'ya yaptığına benzer şekilde HTŞ içindeki yapılar ile iletişim kurup HTŞ'nin bölünmesi ve kendisini lağvetmesi için bazı adımlar atılmalıdır. Nitekim HTŞ'nin hayatta kalması için var olan ve yukarıda bahsedilen üç yoldan geriye sadece kendisini lağvetme veya tekrar terör faaliyetlerine dönme opsiyonları kalacaktır ve bu değerlendirilmesi gereken bir fırsat olacaktır.